

КОСТЕЛ АВЕ МАРІЯ В ІВАНО-ФРАНКІВСЬКУ

Стаття є спробою фрагментарного дослідження дорадянської архітектурної спадщини Івано-Франківська, зокрема інформує про костел Аве Марія та творчість архітектора Феліціана Баяна.

Ключові слова: архітектура, костел Аве Марія, Феліціан Баян, Станиславів.

Поряд з визначними історичними спорудами, в Івано-Франківську є ряд скромніших архітектурних пам'яток, які також потребують відповідної уваги. Запропонована стаття – спроба зацентувати увагу на одній з таких споруд, а саме костелі Аве Марія, що на вулиці Св.Гординського, 20, в обласному центрі. Історія костелу розпочинається з початком ХХ ст. Його було урочисто відкрито для відправ у жовтні 1904 р. під офіційним ім'ям Матері Божої Неустанної Помочі. У місцевого населення він став відомішим під назвою «Аве Марія», ймовірно ще й тому, що на двосхилому даху костелу викладеному черепицею прочитувався напис AVE MARIA.

Костел збудували за проектом Станіслава Крижановського (за одними даними) чи невідомого автора (за іншою версією). Естетичний вигляд храму є заслугою автора проекту архітектора Феліціана Баяна (Бояна), який спроектував фасад цього костелу в стилі неоготики, а бетонні роботи здійснювала фірма Домініка Серафіні, відома якісними будівельними роботами. Будівництво костелу велось кілька років і аж влітку 1908 р. він був отинькований зовні. Його фасад прикрасила фігура Матері Божої, зірка і напис «Аве Марія», який перейшов на назву самого костелу [1; с.18].

Архітектор Феліціан (Феліціано) Баян (1865-1915) народився у Польщі, ймовірно в м.Ярослав, де його батько, Ігнаці Баян, був власником книгарні. Родина Баянів походила з полонізованих татар. Невідомо де Ф.Баян навчався архітектурі. Прибув він зі Львова до Станиславова бл. 1903-1904 рр., мав «офіс» приватної практики на вул.Липовій, 11 (вул.Шевченка). У 1902-1904 рр. був технічним керівником на будові греко-католицької духовної семінарії. Зорінтувавшись наскільки дефіцитною є в місті їхня професія, будівельники почали жорсткіше відстоювати свої права. Застрайкували 1903 р. робітники, котрі за наймом у Ф.Баяна споруджували духовну семінарію і школу деревного промислу. Вони вимагали 10-годинного робочого дня і підвищення платні (мулярам-2,8 корони, поденним робітникам-1,4 корони, підсобникам-0,8 корони денно). Ф.Баян прийняв

умови протестуючих і збільшив платню на 0,2 корони. Пострайкувавши 2 і 3 червня, будівельники задоволилися і стали до роботи [2; с.47].

Крім спорудження костелу Аве Марія, архітектор Ф.Баян перебудував в сецесійному стилі кам'яниці Ернста Ебнера на вул.Страчених (1908), будував споруди на вул.Вітовського, 7 (1908), житловий будинок на вул.Менделєєва, 6 (1910), костел святого Йосипа на вул.Незалежності, 185. Цей костел одна з кращих робіт архітектора, базилікового типу в неороманських формах, є окрасою нашого міста. Безумовно, при його спорудженні було використано досвід здобутий архітектором при будівництві костелу Аве Марія. Будівництво під керівництвом автора тривало протягом 1910-1913 рр. і не було завершене повністю. Роботи поновлено у 1921-1924 рр. Архітектор безкоштовно виконав проект. Вартість будівлі становила 70 тис. корон.

Окрім Станиславова Ф.Баян будував у Львові, Єзьорку, Медуші тощо. У 1914 р. архітектор був скерований на будівництво фортифікацій у Коломиї, а пізніше на будівництво військового шпиталю у Городенці, де й помер під час епідемії холери. Ф.Баян був одружений із Софією з дому Славик. Мав синів Єжи (1901-1967, відомий польський військовий пілот) і Мар'яна (ймовірно загинув у Катині), а також доньку Марію. Після смерті архітектора дружина з дітьми переселилась до Перемишля, до сестри Феліціана Марії. Пізніше вона проживала у Пйотркові.

Скромний за розмірами й архітектурою костел Аве Марія, радше нагадує велику каплицю чим костел. Він постав в тому числі завдяки турботам катехита школи ім.Чацького, Юзефа Стельмашинського, який був головним організатором будови (школа була неподалік костелу, тепер на розі вул. Св.Гординського і Т.Шевченка, де було приміщення старого худграфу). Опікувався костелом ксндз Барг, катехит вчительської семінарії, допомагали йому інші шкільні катехити. Окремої парафії він не являв, був філіальним від парафіяльного фарного костелу Непорочного зачаття Діви Марії в Станиславові (тепер Музей мистецтв Прикарпаття) [2; с.55].

Невдовзі після освячення, з Риму, в костел передали чудотворний образ Матері Божої Неустанної Помочі, який ще у XVI ст. освятив Папа Пій V. Образ помістили у головному вівтарі. Поширення культу Матері Божої відбувалося по всьому світу завдяки монахам Редемптористам (редемптор – ізбавитель, спаситель). Їх чин був присутній на всіх континентах, до України їх запросив на початку XX ст. Митрополит Андрей Шептицький. Це співпало з часом збудування костелу і не дивно, що костел отримав назву Аве Марія.

Цікаво, що у костелі замість органа на богослужіннях використовували інший клавішний інструмент – фісгармонію, яка приводиться у роботу

почерговим натисканням двох педалей і має один ряд клавіш. Після Другої світової війни поляки вивезли Чудотворний образ до містечка Полянице-Здруй, що в Нижньосілезькому воєводстві (в долині річки Бистриця-Душницька). Під час війни культова споруда служила конюшнею, а «визволителі» перетворили костел на спортзал. На сьогодні пам'ятка місцевого значення Марійський костел (охоронний номер 110108), від 1990-х рр. належить общині євангельських християн-баптистів і є їхнім Домом молитви.

Література:

1. Головатий М. Рік пострілу Січинського.//Західний кур'єр, 24 січня 2008 р., №3 (1109).
2. Головатий М. Етюди старого Станиславова. – Івано-Франківськ, «Лілея-НВ», 2007.